

T.C.
DÜZCE ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Çerkez Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans Programı Öğretim Planı

Tablo 1. Dersler ve Kredi Sayıları

I. Yarıyıl					
Ders Kodları	Dersler	Kredisi			AKTS
		T	P	K	
CDE502	Dilbilim ve Çerkez Dili	3	0	3	9
	Seçmeli Ders	3	0	3	7
	Seçmeli Ders	3	0	3	7
	Seçmeli Ders	3	0	3	7
Toplam		12	0	12	30

II. Yarıyıl					
Ders Kodları	Dersler	Kredisi			AKTS
		T	P	K	
CDE503	Çerkez Kültürü (Xabze)	3	0	3	9
CDE505	Bilimsel Araştırma Yöntemleri	3	0	3	9
CDE506	Seminer	0	1	0	5
	Seçmeli Ders	3	0	3	7
Toplam		9	1	9	30

III. Yarıyıl					
Ders Kodları	Dersler	Kredisi			AKTS
		T	P	K	
CDE507	Yüksek Lisans Tezi I	0	1	0	20
CDE509	Uzmanlık Alan Dersi I	8	0	0	10
Toplam		8	1	0	30

VI. Yarıyıl					
Ders Kodları	Dersler	Kredisi			AKTS
		T	P	K	
CDE508	Yüksek Lisans Tezi II	0	1	0	20
CDE510	Uzmanlık Alan Dersi II	8	0	0	10
Toplam		8	1	0	30

Tablo 2. Seçmeli Dersler

SEÇMELİ DERSLER					
KODU	DERSİN ADI	T	P	K	AKTS
CDE501	Çerkez Edebiyatı	3	0	3	7
CDE504	Toplum Dil Bilim	3	0	3	7
CDE511	Çerkez (Dili) Tarihi	3	0	3	7
CDE512	Dil Edinimi	3	0	3	7
CDE513	Anlambilim	3	0	3	7
CDE514	Biçimbilim	3	0	3	7
CDE515	Çeviri	3	0	3	7
CDE516	Sesbilim	3	0	3	7
CDE517	Çerkez Lehçeleri	3	0	3	7
CDE518	Çerkez Edebiyatı Tarihi	3	0	3	7
CDE519	Klasik Çerkez Edebiyatı	3	0	3	7
CDE520	Çağdaş Çerkez Edebiyatı	3	0	3	7
CDE521	Çerkez Folkloru	3	0	3	7
CDE522	Etnografya	3	0	3	7
CDE523	Çerkez Mitolojisi	3	0	3	7
CDE524	Çerkez Tarihi	3	0	3	7
CDE525	Göç Sosyolojisi	3	0	3	7
CDE526	Kültürlerarası İletişim	3	0	3	7
CDE527	Kafkas Arkeolojisi	3	0	3	7
CDE528	Çağdaş Çerkez Dilbilgisi I	3	0	3	7
CDE529	Çağdaş Çerkez Dilbilgisi II	3	0	3	7

Program için belirlenen derslerin kısa içerikleri aşağıda yer almaktadır.

Çerkez Edebiyatı: Çerkez Edebiyatı'nın başlangıcı ve gelişim süreci hakkında bilgi verebilecek temel kaynaklar, tezkireler, biyografiler edebiyat teorileri çerçevesinde ele alınacaktır. Edebiyat eserleri, dönemin sosyal ve siyasal ortam analizleri, yazarların düşünce yapısına ve eserlerine etkileri çerçevesinde tartışılacaktır. Konuyla ilgili Çerkezce ve diğer dillerde yazılmış edebiyat tarihleri, temel müracaat kitapları incelenecektir. Çerkez şiirinin farklı dönemleri konuları açısından değerlendirilecektir.

Dilbilim ve Çerkezce: Bu dersin amacı, öğrencileri dilbilim analizlerinde faydalanabilecekleri şekilde dilbilim alanının genel konuları hakkında bilgi

sahibi kılmaktır. Bu derste genel olarak dilbilim alanına giren konular çalışılacaktır. Bilimsel bir disiplin olarak dilbilim alanına giren ses bilgisi, ses dizimi, biçimbilim, anlambilim, anadil ve ikinci dil kazanımı, psikodilbilim, sosyodilbilim konuları üzerinde durulacaktır. İlgili genel dilbilim alanları öncelikli olarak Çerkezce esas alınarak çalışılacaktır.

Çerkez Kültürü (Adige Khâbze): Çerkez Kültürü'nün özünü ve ağırlık merkezini oluşturan Çerkez Yaşam Felsefesi, yani **Adige Khâbze**'dir, çünkü Çerkez toplumunun yaşam boyunca ürettiği, uyguladığı sosyal yaşam şekli ve toplumsal düşünce tarzının hepsini belirleyen Adige Khâbze, bu fonksiyonuyla **bilmek, uygulamak, hissetmek** gibi bütün insani durumları içeren genel bir etik kavramı ifade eder. Ancak yakın dönemlerde yazılı hale gelmeye başladığı için tüm özellikleri hâlâ bilimsel olarak araştırılmamış ve incelenmemiştir. Kuşaktan kuşağa gelişerek aktarılan Khâbze, toplumda hayat boyu öğrenilerek kazanılan davranış normlarını belirlemesinin yanı sıra etik boyutuyla insanın iç dünyasını sürekli uyarıp düzenlerken estetik boyutunu da beraberinde oluşturmaktadır. Bu derste, başta insani ilişkiler ve iletişim, toplumda Khâbze'nin gücü, beden dili ve hitap şekilleri, protokol ve görgü kurallarını içeren aile yaşamı, aile içi sorunların çözümü ve dayanışmanın önemi, kişiliğin oluşumunda anne-baba, aile içinde çocuğun eğitimi, Çerkez kızları, kadının aile ve toplum içindeki yeri gibi sürmekte olan toplumsal gelişmeyi sağlayan tüm konular ele alınacaktır.

Toplumdilbilim: Toplumdilbilimin, çok dilli toplumlar, dil seçimi, dil planlaması, toplumsal ve bölgesel ağız, dil ve cinsiyet, dil tutumları gibi temel konularına giriş yapmak, öğrencileri bu konularda araştırmaya yöneltmektir.

Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Bu dersin amacı, öğrencilerin teorik ve metodik olarak bilimsel yöntemi öğrenerek doğal ve sosyal şartları, olayları neden-sonuç, nesnellik, görecelik, test edebilme ve doğruluk ilkelerini temel alarak incelemesini sağlamaktır. Bu dersle öğrenci, araştırma teknikleri ile ilgili temel kavramları tanımlar. Daha önce yapılmış araştırmalardan kendi probleminin çözümünde yararlanır. Seçtiği bir problematik çerçevesinde, inceleme metotlarından birini kullanarak araştırma yapar. Araştırmasının sonuçlarını kurallara uygun olarak rapor haline getirir. Yaptığı araştırmanın sonucunda çözüm önerilerinde bulunur. Araştırmanın problem çözmedeki yerine inanır. İkinci adımda, pratik olan bilgiye erişim yolları, kütüphane ve elektronik kaynaklara ulaşım yöntemleri, bu kaynaklardan elde ettiği bilgiyi araştırmalarda kullanabilme; bildiri, makale ve tez yazımı

sırasında izlenecek yollar anlatılacaktır. Elde edilen bilginin diğerk bilim insanlarına sunumu, bu sunumda takip ve dikkat edilmesi gereken hususlar ele alınacaktır.

Seminer: Araştırma metotları, kaynaklar ve bilimsel yazı yazma kuralları kısaca hatırlatıldıktan sonra öğrencilere daha sonra çalışacakları alanlara yönelik olarak birer araştırma konusu verilecektir. Bu araştırma konusunun sunuş aşamasına kadar olgunlaşması takip edilecek ve nihayet bu araştırmadan çıkan ve bilimsel bir makale haline getirilmiş sonuç dinleyicilerle paylaşılacak ve tartışmaya açılacaktır.

Çerkez Dili Tarihi: Dersin amacı, öğrencilerin Çerkez Dili'nin tarihi gelişimi ve değişimini diğerk Kafkas ve dünya dilleri ile mukayeseli olarak ele almasıdır. Özellikle son zamanlarda dillerin tarihi araştırmalarına konu olan genetik çalışmalar ve bu çalışmaların ışığında dillerin tarihi süreçte birbirinden ayrışması ve gelişimi bu dersin konularıdır.

Dil Edinimi: Anadil ve ikinci dil kazanımı teorileri ve bu teorilerin dil öğrenme ve öğretme açısından hangi anlamlara geldiğinin incelenmesi ile birlikte dil öğreniminde rol oynayan bireysel ve sosyal faktörler bu dersin konularıdır.

Anlambilim: Bu dersin amacı, dillerin anlambilimsel özellikleri yanında, kelime ve cümle düzeyinde ortaya çıkan anlam ilişkilerini ve anlam türlerini çalışmaktır. Ayrıca cümle ötesi edimbilim (pragmatics) konusu söz edimler (speech acts) bu dersin konusudur.

Biçimbilim (Morpholoji): Bu dersin ana amacı, genel biçimbilim kuramlarını tanımak ve bu kuramlar çerçevesinde Çerkezce ve Türkçe'nin biçimsel özellikleri, sözcük yapıları, türeme ve çekim yapılarını çalışmaktır. Ayrıca işlev açısından farklı kelime türleri ve bunların türetilişi bu dersin konusudur.

Çeviri: Bu dersin amacı, öğrencilerin farklı çeviri teorilerini tanımaları ve farklı alanlarda farklı çeviri modelleri hakkında bilgi sahibi olmalarıdır. Çeviri teorileri ve modelleri Çerkezçe-Türkçe ve Türkçe-Çerkezce olarak yapılan çevirilerde incelenecek ve Çerkezce-Türkçe, Türkçe-Çerkezçe çevirilere uygulanacaktır.

Sesbilim (Phonology): Sesin tanımı, ses bilgisi ve sesbilim arasındaki fark, sesin fiziki yapısı, ses yolu ve ses yolunun anatomik yapısı, ses aykırılıkları, bu aykırılıkların saptanması ve giderilebilirliği, gelişmiş dünya dillerinin, Kafkasya'daki Çerkez lehçeleri ile Türkiye'deki Çerkez lehçelerinin zengin ses özellikleri ve farklılaşmaları ele alınacaktır.

Çerkez Lehçeleri: Teorik olarak farklı lehçelerin ortaya çıkışı ve gelişimiyle birlikte farklı Çerkez lehçelerinin, özellikle Çerkezcenin Doğu ve Batı Lehçelerinin farklılıkları, bu farklılıkların doğuşu ve gelişimi bu dersin ana konusudur. Farklı lehçelerin ses, morfolojik, kelime ve dil yapıları ile yine farklı lehçelerde iletişim konuları ele alınacaktır.

Çerkez Edebiyatı Tarihi: Çerkez Yazılı Edebiyat Tarihi 3 dönemde ele alınacaktır. Çerkez Edebiyatının başlangıcı kabul edilen 1920'lerde başlayan ve 1950'lerde sona eren ilk dönemi, 1950-1970 tarihleri arasındaki ikinci dönemi ve 1970'lerden günümüze kadar olan süreci içeren üçüncü dönemi. Konuyla ilgili olarak Çerkezce ve diğer dillerde yazılmış olan temel kaynaklar analitik olarak değerlendirilmektedir.

Klasik Çerkez Edebiyatı: İlk yazılı edebi metinlerin olduğu dönem üzerine yapılan araştırmalar, inceleme yöntemleriyle birlikte değerlendirilmektedir. Klasik edebiyatta biyografik eserlerin tarihi gelişimi ve değişim süreci incelenmektedir. Klasik Çerkez Edebiyatı'nın önemli isimlerinden Tembot Kerashev gibi yazarların yaklaşımlarının eserlere yansımaları ele alınmaktadır.

Çağdaş Çerkez Edebiyatı: Modern anlatıların klasik eserlerden esinlenme ve etkilenme şekilleri dersin konusunu oluşturmaktadır. Çağdaş edebiyatçıların eserleri ve düşüncelerinde geleneğin izleri sürülerek, metinler arası incelemeler yapılacaktır. Çerkez edebiyatının başlangıcından günümüze kadar gelişen eleştiri anlayışı ve bu anlayışın Batı'daki gelişim çizgisi değerlendirilecektir. Şiirler biçim ve konu açısından değerlendirilecektir. Çerkez şiirlerinin konuları kahramanlık, övgü-yergi ve yakın dönemlerde ise savaşların etkisiyle çoğunluğunu ağıtlar oluşturmaktadır.

Çerkez Folkloru: Kültürlerin oluşumunda folklorun yeri, kültür teorileri çerçevesinde değerlendirilerek kavram, tarihsel ve toplumsal olarak ele alınmaktadır. Kafkasya coğrafyasında farklı halklarda tespit edilen ortak folklorik öğelerin değerlendirilmesi yoluyla benzerlikler ve farklılıklar üzerinden Çerkez folkloru değerlendirilmektedir. Folklor

metinlerine ayrılan bir bölümde, bu metinlerin temel özellikleri, yaratıldıkları ortam, karakteristikleri, ürünlerin derlenmesi ve değerlendirilme yöntemleri incelenmektedir.

Etnografya: Dersin amacı öğrencilere insan ve kültür ilişkilerini inceleme becerileri kazandırmaktır. Ders boyunca kültür gruplarını inceleme, veri toplama, veri değerlendirme yöntemleri, etnografi örnekleri eşliğinde çalışılacaktır.

Çerkez Mitolojisi: Ders temel olarak üç bölümde tasarlanmıştır. İlki; mitolojinin tanımı, mit, mitos, ritüel kavramlarının genel olarak toplumların kuruluş ve değişim süreçlerindeki etkilerini değerlendirmektedir. İkinci bölüm Çerkez halklarının ortak mitolojisi olarak kabul edilen Nart destanlarını, bu destanların kökeni (arkeolojik verilerde destana köken oluşturabilecek bulgular) ve gelişim sürecini farklı Çerkez halklarındaki nüanslarla ele alarak dinamik bir mitoloji-toplum ilişkisinde ele alınmaktadır. Üçüncü bölümde ise, Nart destanlarının Anadolu, Yunan, Mezopotamya ve Rus mitolojileriyle karşılaştırarak benzerlik ve farklılıklarının değerlendirilmesinden oluşmaktadır.

Çerkez Tarihi: Maykop Uygarlığı ile başlatılan Çerkez Tarihi; ilk dönem; Sindler, Meotler, Zihler ve Kimmerler. 2. Dönem; Çerkezler ve Moğol-Tatarlarla olan ilişkiler, 3. Dönem; Çerkezlerin, Kırım Tatarları ve Osmanlı ile ilişkileri, 4. Dönem; Çerkezler ve Kafkas-Rus savaşları, 5. Dönem, Çerkezlerin Rus İmparatorluğu'na katılmaları ve son olarak 6. Dönem; Çerkezlerin Kafkasya'dan sürgünleri ve diasporada yaşayan Çerkezler yaşadıkları coğrafyada etkileme-etkilenme dinamikleri değerlendirilmektedir.

Göç Sosyolojisi: Geçmişin günümüzdeki yansımalarını da taşıyan, disiplinlerarası bir alan olan göç sosyolojisi dersinde göç olgusu tarihsel ve sosyolojik bir perspektifle ele alınmaktadır. 'Göç' ve 'göçmen' kavramları irdelenerek iki bölge arasındaki (Türkiye ve Kafkasya) göç akımı tarihsel süreç içerisinde kendi dinamikleri ile açıklanmaya çalışılmaktadır. Bu göç akımı hangi kültürel, siyasi ya da ekonomik dinamiklerden besleniyor? Ulus, etnisite, dil, ideoloji, vatandaşlık, göçmenlik, yabancılık ya da ötekilik gibi kavramlarından yola çıkarak göçmenlerin deneyimlerini, kültürel farklılıklarını nasıl açıklayabiliriz? Kafkasya'dan göç bağlamında, Türkiye'de göçün yarattığı azınlık/çoğunluk, etnisite ve çok kültürlülük sorunları nelerdir? Bu ve benzeri soruların yanıtlarını göç kuramları ekseninde araştırmak, teorik ve pratik bir sosyolojik bakış açısı geliştirebilmek Göç Sosyolojisi dersinin temel hedeflerini oluşturmaktadır.

Kültürlerarası İletişim: Kültürel, etnik ve dilsel farklılık gösteren bireyler arasındaki iletişim biçimlerini dilbilimsel bakış açısıyla incelemek. İletişim süreçlerini toplumsal gerçeklik, kültür, kimlik, bilgi-beceri edinmişlik düzlemi gibi kavramlarla ilişkilendirerek, farklılık ya da benzerlikleri anlamlandırma, yorumlama ve dilsel aktarım biçimlerine etkilerini çağdaş kuram ve uygulamalarla ele almak. Bu bağlamda, kültürlerarası dilsel ve etkileşimsel farkındalığın geliştirilmesini, küreselleşen dünya yapılanması içindeki iletişim sorunlarına dilbilimden yola çıkarak disiplinlerarası bir yaklaşım getirilmesi hedeflenmektedir.

Kafkas Arkeolojisi: Kafkasya, Tarihöncesi dönemlerden günümüze kültürel süreçlerin izlendiği önemli merkezlerden birisidir. Paleolitik çağlardan başlayarak Kafkasya'nın farklı coğrafi bölgelerinde arkeolojik kazılarda açığa çıkarılan veriler temel alınarak tanımlanan kültürlerin detaylı olarak ele alınması dersin ilk aşamasını oluşturmaktadır. İkinci aşamada ise arkeolojik metodolojide kültürlerin oluşumu ve değişimi teorileri çerçevesinde Kafkasya'daki kültürel evrimin yakın coğrafyayla birlikte değerlendirilmesi hedeflenmektedir.